

Sociale opleidingen gebruiken 'courseware'

LES VAN EEN COMPUTER

foto: Iris Hondendax

ALBERT VISSER & JAN STEYAERT

Wanneer je in Culemborg de sociale faculteit van de Hogeschool Midden Nederland binnenloopt, valt je iets op: direct bij de ingang hangt een briefje 'Floppy's te koop bij de receptie'. Op de eerste etage zijn de computerpractica. In plaats van het vertrouwde gebrom van docenten die lesgeven, hoor je nu het gezoem van vele tientallen computers. Het hoger beroepsonderwijs, ook de sociale opleidingen, voert tegenwoordig relatief veel Computer Ondersteund Onderwijs in. Studenten werken met leerprogramma's en met computerprogramma's uit de beroepspraktijk.

Het gebruik van computers in het hoger beroepsonderwijs is de laatste vijf jaar sterk toegenomen. Volgens een recente publikatie van de Wetenschappelijk Technische Raad van SURF, is er in 1992 minstens één computer aanwezig per twintig studenten. Voor personeel zijn er meer: twee voor vijf medewerkers.

Ook in de sociaal-agogisch onderwijs neemt het gebruik van pc's en computertoepassingen toe. De belangrijkste redenen om dit te stimuleren zijn tweërlei: enerzijds zijn er de ontwikkelingen in het beroep zelf: hulp- en dienstverleners maken steeds vaker gebruik van de computer voor tekstverwerking, de berekening van uitkeringen, het raadplegen van de sociale kaart of voor de cliëntregistratie. Anderzijds zijn er de bevindingen uit de onderwijskunde die duidelijk maken dat het aanbieden van leerstof in de vorm van software soms voordelen heeft ten opzichte van traditionele leervormen.

De wijze waarop in het beroep met informatie en computers wordt omgegaan, wordt binnen de opleidingen gerepresenteerd door het vakgebied Sociale Informatiekunde. Een samenhangend vakgebied, maar de diverse modules worden in het bestaande curriculum geïntegreerd: geen nieuw vak dus.

De informatie over computergebruik in de sector werd in 1991 en 1992 verzameld door de afdeling CAUSA van de Hogeschool Eindhoven in een groot VIT-project (een van de projecten van de HBO-raad voor vernieuwing in het onderwijs met informatietechnologie). De verkregen informatie over computertoepassingen in het beroep werd vertaald in een 18-tal lesmodules, waarvoor nu lesmateriaal wordt uitgewerkt voor het hele HSAO. Dit gebeurt wederom onder leiding van CAUSA, waar inmiddels heel wat kennis verzameld is over sociale informatiekunde.

Vlaanderen volgt de ontwikkelingen in Nederland nauwlettend. Docenten van verschillende sociale scholen wisselen al enkele jaren ervaringen uit over lesinhoud, -aanpak en -materiaal. Deze maand nog komt een werkgroep met een beleidsnota, een manifest, waarin men zich uitspreekt om op korte termijn het vak basisinformatica te verschuiven naar het voortraject en op wat langere termijn beroepsgerichte informatica uit te bouwen en te integreren in het reguliere vakkenaanbod. Leren werken met registratiesoftware wordt dan bijvoorbeeld gegeven in het vak Bijzondere beroepsmethodiek.

Plezier

Computer Ondersteund Onderwijs is méér

dan alleen maar het gebruiken van een computer in het onderwijs. COO houdt in dat de inhoud van een les in een computerprogramma wordt gepresenteerd (cursus in software, vandaar de term *courseware*).

Het hoger beroepsonderwijs kent een aantal knelpunten die met behulp van COO gedeeltelijk opgelost kunnen worden. Allereerst is er de studie-uitval: veel studenten vallen tijdens de studie - vooral in het eerste jaar, de propaedeuse - uit de boot. Voortijdige uitval kan in het traditionele onderwijs alleen aangepakt worden door gerichte ondersteuning van een docent. Dat kost extra tijd en geld. In zo'n geval is het zinvol om computerprogramma's te gebruiken waar de student individueel, zonder veel begeleiding, mee aan de slag kan.

Goede COO trekt de student op naar het vereiste niveau van de lesgroep. Een goed voorbeeld hiervan is de remediërende programma's 'Nederlands voor allochtonen', die

'Twintig smoezen om niet met nieuwe media te hoeven werken'

ontwikkeld zijn door de Hogeschool Midden Nederland samen met het courseware-ontwikkelbedrijf CMN.

Een ander bekend probleem is de studiemotivatie. Het feit dat in het hbo steeds vaker massale hoorcolleges worden gegeven, is niet bevorderlijk voor de motivatie van de student.

In Culemborg, aan de opleiding voor Sociaal Juridisch Dienstverlener wordt sinds kort gewerkt met COO bij het vak Recht. Dit jaar kunnen studenten voor het eerst de theorie over Ziektewet en Arbeidsongeschiktheid leren met een computerprogramma dat veel probleembeschrijvingen (casuïstiek) bevat. Bij studenten die met COO gewerkt hebben lijkt de motivatie toe te nemen. Evaluatie van hun ervaringen leerde dat ze het niet alleen inhoudelijk goed vonden, maar dat ze er ook met plezier mee gewerkt hebben. Ze vinden het weer leuk! Voorts geeft de casuïstiek hen de indruk dat de praktijk meer bij de opleiding wordt betrokken.

COO biedt ook uitkomst bij deeltijdstudie. Studenten vinden het een groot voordeel dat ze hierdoor in staat zijn om op een zelfgekozen tijdstip de stof door te nemen. Als ze thuis een computer hebben, kunnen ze zelfs het programma mee naar huis nemen. Flexibilisering en individualisering van het onderwijs wordt zo mogelijk.

Kritiek.

Niet iedereen is echter even positief over het op deze manier gebruik van computers in het onderwijs. Zowel studenten als docenten moeten wennen aan de nieuwe leermiddelen en leervormen. De studenten werken zelfstandiger, en er wordt vaker een eigen inbreng verwacht door de interactiviteit van de courseware. De docent krijgt ook een andere rol: van degene die exclusief de inhoud overdraagt, wordt hij of zij meer degene die het leerproces van de student organiseert en begeleidt. Een gevolg is bijvoorbeeld ook dat een aantal hoorcolleges vervangen wordt door meer diepgaande responsiecolleges naar aanleiding van het bestuderen van courseware. Er zijn docenten die hier snel en soepel op inspelen, anderen hebben wat meer tijd en ondersteuning nodig.

Sociale Informatiekunde en COO komen niet zomaar het onderwijs binnengewaaaid. Er wordt veel geïnvesteerd in de ontwikkeling van innovatieproducten en courseware. Toch blijven docenten zich soms aarzelend opstellen. In een recent artikel in het HBO-journaal werd een lijstje gegeven van wel twintig smoezen die docenten gebruiken om niet met nieuwe media

in het onderwijs te werken. Veel daarvan zijn ingegeven uit angst voor verlies van positie of gewoon angst voor het onbekende.

Om hieraan wat te doen, heeft een van de laatste VIT-projecten betrekking op het ontwikkelen van een model voor de invoering van informatietechnologie in het onderwijs aan hogescholen, het ITO-project. Dit wordt uitgevoerd door de Open Universiteit, samen met acht hogescholen. Met dit model wordt gehoopt te bereiken, dat niet iedereen weer het wiel moet uitvinden. Hoewel uitvinden een creatief proces is, is het minstens zo creatief om met reeds uitgevonden wielen voortuigen te ontwikkelen en zo door te gaan met een trend, die er uiteindelijk op gericht is betere beroepsbeoefenaren op te leiden. ♦

Sociale Informatiekunde en Computer Ondersteund Onderwijs zullen ruimschoots te zien zijn op de WELCOM-manifestatie en de HUSITA-conferentie met een specifiek seminar voor sociale opleidingen.

Albert Visser is coördinator Computer Ondersteund Onderwijs van de Hogeschool Midden Nederland, FSAO. Jan Steyaert is onderzoeksassistent bij het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek België.